

BİR KISRAKTA TAM PROLAPSUS UTERİ

M. Zeki Doğaneli *

Celâlettin Akkayan **

İneklerde çok sık rastlanan "Prolapsus uteri" kısıraklarda nadir görülmesine rağmen hayvan için büyük bir tehlike teşkil etmekte ve hemen daima öldürücü olmaktadır. Bütün literatürler "prolapsus uteri" nin kısırakta tehlikeli ve öldürücü olduğunda müttefiktirler. Kliniğimize 1963 yılında gelen "tam prolapsus uteri" ye musap bir kısırağın durumunun orijinalliği ve tedavisinden müspet sonuç alınması sebebiyle neşrini, faydalı olur düşüncesiyle, uygun gördük.

Tarif : Uterus'un doğumdan veya yavru atmadan sonra, bir eldiven parmağı gibi kendi üzerine dönerek - mukozası dışta olacak tarzda - vulva dudaklarından çıkmasına "prolapsus uteri" denir. (4).

Uterus prolapsusunun meydana gelebilmesi için:

- a) Uterus'un içi boş bir kese halinde bulunması,
- b) Cervix uterinin açık olması,

c) Uterus ligamentlerinin gevşemesi, lâzımdır. Bu üç şart ancak doğumdan yahut yavru atmadan sonra mevcut olabileceğine göre, yavru atma ve doğum zamanları haricinde prolapsus uteri teşekkülü imkânsızdır (4).

Koyun ve süt ineklerinde çok sık, domuzlarda ara sıra görülür, köpek, kedi ve kısıraklarda nadirdir. Her ne kadar anne ve kızlarında görülürse de herediter değildir (5).

Sebepleri : Bir çok sebepler ileri sürülmektedir, ahırın arkaya meyilli oluşu, şiddetli sancılar, östrojenik hormonlardan zengin gıdalar, uterus'un tam bir tembellik halinde olması v. s. (4).

Roberts, prolapsus uteriye predispozisyon veren sebepleri şöylece sıralar:

- 1 — Uzun mezometrial bağ,
- 2 — Şiddetli ıkınmalar,
- 3 — Atonik, gevşek, umumiyetle hasta uterus,
- 4 — Retentio secundinarum (bilhassa inekte gebe uterus'un ovarien kutbunda, kısırakta gebe olmayan uterus'un ovarien kutbunda)

* A. Ü. Veteriner Fakültesi Doğum Bilgisi ve Jinekolo Kürsüsü Dr. Asistanı.

** A. Ü. Veteriner Fakültesi Doğum Bilgisi ve Jinekolo Kürsüsü Dr. Asistanı.

- 5 - Pelvis ve perineal bölgenin fazla gevşek olması,
- 6 - İneklerin kışın ahırda meyilli bölmelerde buzağılaması,
- 7 - Extraction force de çok kuvvet kullanılması (güç doğumdan sonra şiddetli ıknmalar istidat verir)

Mariette de Callac prolapsus uterinin genel olarak şu iki tarzda şekillendiğini bildirir:

a) Doğumdan sonra nadiren (%04) şekillenen bu prolapsus 9 ve 10 cu aylarda yavru atmalardan sonra çok sık görülür. Kontraksiyonlar, uterus'a yapılan abdominal tazyikler, zarları çıkarmak için devamlı veya fasıllı çekmeler sebeplerini teşkil etmektedir.

b) İç kanamadan sonra şekillenen prolapsus uteri hemen daima total ve öldürücü olup vak'aların %75 ini teşkil eder. Foetus pelvis kanalını geçerken damarların yırtılmasına sebep olur, iyice beslenemiyen uterus, agoni halindeki hayvanın en hafif hareketleriyle prolabe olabilen hareketsiz boş bir kese halini alır, bu tarzda şekillenen prolapsusun tedavisi yoktur, hayvan ölür (7).

Doğumdan önce prolapsus vagina yapan hayvanların doğumu takiben prolapsus uteriye müstatit olacakları hususunda bir inanış varsa da, doğumdan önceki vagina prolapsusunu müteakip uterus prolapsusu çok nadir görülür (5).

Semptom: Doğumdan hemen sonra bazen doğumdan bir kaç saat sonra, nadiren doğumdan 48-72 saat sonra görülür (5).

Hayvanın huzursuz hafif sancılı bir hal almasıyla başlar. Prolabe olan uterus üzerine yavru zarlarının bir kısmı veya tamamı asılı olup, çıkan kitle şişkin, koyu kırmızı ve kanlıdır (4,7).

Çıkan kitle tarsus eklemlerine kadar uzayabilir. Hayvanın umumi durumu kısa zamanda bozular. Kısrak şiddetli ağrılar gösterir, yaygın ve soğuk terleme vardır, nabız, teneffüs, beden ısı artar (3,4).

Komplikasyonlar: Prolapsus uteri, prolapsus vagina, öldürücü haemorrhagia, uterus'un yırtılmasıyla evantrasyon, metritis ve metro peritonitisle komplike olabilir (3,4).

Nadir olmakla beraber travmatik şok prolapsus esnasında veya reddin sonra hayvanı öldürebilir (3).

Prognoz: İnektekinin aksine kısrakta prolapsus uteri çok tehlikelidir, müdahalenin gecikmesi ile bu tehlike artar. Peritonitise çok hassas olan kısraklarda kolayca metritis, septik metritis şekillenir. Sepsis, entoksikasyon, peritonitis sonu hayvan ölür (3,4).

Bir çok yazar prognozun kötülüğünü rakamlarla göstermişlerdir. Saint-Cyre et the Violet inekte muaffakiyetin %97 olmasına rağmen kısrakta %50

ye ancak ulaştığını bildirmekte ve rastladıkları 25 kısırak "prolapsus uteri" vak'asından 17 nin öldüğünü ancak 8 nin iyileştiğini anlatmaktadırlar.

Tavernier, muaffakiyetin çok daha zor olduğunu bildirmekte ve "35 seneden daha fazla bir zaman esnasında 50 vak'adan biri yavru atma ve biri yavrulamadan sonra olmak üzere sadece iki vak'a ölümle sonlanmadılar" demektedir.

Son on yıl içinde kliniğimize 2 kısırak prolapsus uteri vak'ası gelmiş 1959 yılında agonie halinde gelen birincisi septik metritis sonu ölmüş ikincisi ise yazımıza konu teşkil eden vak'a olup iyileşmiştir.

Tedavi: Çalışmayı kolaylaştırmak için önce kontraksiyonların durdurulması lâzımdır, bunun için de %1 veya %2 lik lokal anestetiklerden 10-20-30-40 cc. birinci ve ikinci kuyruk omurları arasına verilerek (Novacaine, tutocaine, stovaine, ..) alt epidural anestezi yapılır (4). Hayvanda ağrıları azaltmak ve ayakta müdahaleler için 15-20 gr, yatarken 25-30 gr chloral hydrate 1. v. verilmesi şayanı tavsiyedir (1).

Anesteziden sonra uterus ılık steril sularla ve antiseptik solusyonlarla güzelce yıkanır, hēnüz ayrılmamış yavru zarlari dikkatlice ayrılır, kanayan damarlarda hemostaz sağlanır (4). Uterus mukozasındaki kuvvetli kanamalar 1. v., yahut direkt uterus duvarına 15-20 U. I. hipofiz arka lobu extresi enjeksiyonlarıyla yahut da serin bez kompreslerle durdurulur (1).

Eğer uterus'un hacmi çok büyükse bez serviyetler yahut Esmarch bandıyla tazyik edilerek küçültülür (1,2). Küçülen uterus normal situsuna konulduktan sonra boşluğuna çeşitli sulfamit, antibiyotik hatta antiseptik, toz, buji ve ovüllerini tatbik edilir. Prolapsusun nüksünü önlemek için vulva dudaklarına dikiş, Flessa agrafları, v. s. konur.

Uterus'un atonisi halinde, involution'u çabuklaştırmak için 30-50 U. I. post-hipofizér hormon 1. v. (3) veya östrojenik hormonlar enjekte edilir (5).

Uterus atonisi mevzubahis değil de şiddetli kontraksiyonlar mevcutsa progesteron hormonu 50-60 mgr. yapıldığı gibi kısırak devamlı gezdirilir (4).

Sonradan husule gelebilecek metritis, peritonitis, septisemi gibi komplikasyonlar genel ve lokal sulfamit ve antibiyotiklerin kullanılmasıyla önlenir. Kısırakta her prolapsus uteri vak'asında "serum antitetanik" enjeksiyonu yapmak lüzumludur (3).

V a k ' a m ı z

Balanın Tohumlar Köyünden Hüseyin Karlapak'a ait prot. 332 ye kayıtlı yerli kır kısırak 30/4/1963 günü sabah "tam prolapsus uteri" ye musap olarak getirildi. Kısırak bir gün önce güç doğum yapmış ve gece de "prolapsus uteri"

meydana gelmiş. Prolabe olan kitle tarsal eklemlere ulaşabilecek kadar sarkık, koyu kırmızı, kanlı idi ve iki ayrı yerde el ayası büyüklüğünde mucosa yırtılıp kalkmış, sızıntı halinde yaygın bir hemorrhagia vardı. Yavru zarlarının bir kısmı uterus'tan henüz ayrılmamıştı.

Önce %2 lik novocaine den 25 cc. ile epidural anestezi yapıldı, steril ılık su ile uterus güzelce yıkandı, yavru zarları dikkatlice ayrıldı. Ayrılmış olan mucosalar catgütle dikildi. Yırtılmış olan damarlar ligatüre edilerek hemostas sağlandı. Uterus yeniden %01 lik cetavlon solusyonu ile güzelce yıkandıktan sonra bez serviyetlerle tazyik edilerek küçültüldü ve vulva dudaklarına yakın yerden başlayarak reddedildi, kol içeri sokularak uterus normal halini alacak tarzda yayıldı, içerisine bol miktarda marfanil-prontalbin konuldu. Vulva dudaklarına Gerlach iğnesi ve İngiliz sicimi ile üç dikiş tatbik edildi.

10 cc. Cafein s. c.

2 000 000 P. P. + 2 gr Streptomycin 1. m.

350 cc. Serum physiologique + 8,5 cc. Terramycin 1. v.

60 mgr Corluton 1. m.

20 cc. Serum antitetanik s. c.

enjekte edildi.

Akşam T. 38, 1 c idi, yeniden 2 800 000 U. I. P. P. 1. m. yapıldı

1/5/1963 T. 38, 1 c 3 200 000 U. I. P. P. 1. m. yemesi içmesi normal

2/5/1963 T. 38 2 c 3 200 000 U. I. P. P. 1. m. yemesi içmesi normal

3/5/1963 T. 38,1 c 3 200 000 U. I. p. p. 1. m. yemesi içmesi normal

Resim 1 — Tam prolapsus uteri

Resim 2 — Tedaviden sonra

Vulva, vagina ve cervix'in kontrolunda hepsinin normal oldukları ve uterus'tan gelen bir akıntı mevcut olmadığı görüldü, kontraksiyonların görülmemiş olması, yemesi içmesi ile genel durumunun normal bulunması sebebiyle hayvan taburcu edildi*.

Ö z e t

Bu yazımızda önce "Prolapsus Uteri" hakkında literatür bilgi verdik. Bilâhare son on yıl içinde kliniğimize getirilen iki kısrağın prolapsus uteri vak'asından şifa ile sonlanan birinin tedavisini etraflıca izah ettik.

S u m m a r y

In this article we reviewed the literature on the subject of prolapsus uteri. Then we explained one of two cases that were presented to the obstetrics and gynecology clinic of the Veterinary faculty of Ankara University during a 10-year period.

The recovery in this case was successful.

Z u s a m m e n f a s s u n g

In diesem Artikel haben wir zuerst die Literatur über den Uterusprolaps gegeben.

In den letzten Jahrzehnten sind zwei Stuten, die Uterusprolaps hatten, in unsere Klinik gebracht worden, eine davon wurde geheilt, darüber haben wir bis in die kleinsten Einzelheiten berichtet.

L i t e r a t ü r

- 1 - **Benesch, F.** Lehrbuch der tierärztlichen Geburtshilfe und Gynakologie, Urban-Schwarzenberg, München-Berlin, s. 511-528, 1952.
- 2 - **Brion, A.** *Vade-Mecum du Veterinaire*, 10 edition, Vigot Freres editeurs, Paris, P. 577-578, 1958.
- 3 - **Derivaux, J.** *Obstétrique Vétérinaire*, Ste Ame editeurs, Liege, P. 325-332, 1957.
- 4 - **Erk, H.** *Evvel Hayvanların Genital Organ Hastalıkları* (Jinekoloji), Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1957.
- 5 - **Roberts, S. J.** *Veterinary obstetrics and genital diseases*, Edwards Brothers, Inc. Michigan, 1956.
- 6 - **Saint-Cyr, F; Violet, Th.** *Traité d'obstétrique vétérinaire*, 2 edition, As-selin et Hanzeau editeurs, P. 917-960, Paris, 1888.
- 7 - **Tavernier, H.** *Guide de pratique obstétricale chez les grandes femelles domestiques*, 2. edition, Vigot Frères éditeuses, Paris, P. 290-298, 1955

* Balâ Veteriner Hekimi vasıtasıyla mart 1964 de kısrağın sıhhatinin iyi olduğu öğrenildi.